

"Eğer Mâlik-i Hakikîsine satılsa ve Onun hesabına çalıştırsan, akıl öyle tılsımlı bir anahtar olur ki, şu kâinatta olan nihayetsiz rahmet hazinelerini ve hikmet definelerini açar." Hazine ve definelerle ne anlatılmak isteniyor?

Yeni doğan bir yavrunun hemen arkasından safi ve doyurucu sütün memeler musluğundan akmasına iman nazarı ile bakarsak, bu cüz'i hâdise arkasında nihayetsiz bir rahmetin hükmettiğini idrak ederiz. Eğer buna sıradan ve adi bir hâdise gibi baksak, o sonsuz rahmeti ve Allah'ın **Rahman** ismini göremeyiz.

İnsan, bütün hâdiselerin ve nihayetsiz fiillerin arkasında Allah'ın sonsuz rahmetini ve nihayetsiz hikmetini ancak iman nuru ile görür. **Bu alemin her şeyinde, Allah'ın sonsuz hikmeti ve merhameti hükmediyor.**

Bir elmanın çok mükemmel bir eser olması Allah'ın sonsuz hikmetine işaret ettiği gibi, bir nimet ve ikram olması da O'nun sonsuz rahmetinin delilidir. Diğer bütün mahlûkatı da buna kıyas edebiliriz.

Aklın bir anahtar olup rahmet hazinelerini ve hikmet definelerini açması:

Sinekten tutun, galaksilere kadar her bir mahlûk bir rahmet hazinesi ve hikmet definesi olup, onların tümü Cenâb-ı Hakk'ın gizli hazineleri olan güzel isimlerinin tecellileridirler. İşte insan, akıl sayesinde bu tılsımlı defineleri açıyor, onlarda tecelli eden isim ve sıfatları okuyor.

Meselâ; bir rahmet hazinesi ve bir hikmet definesi olan yağmurlara bakalım ve akıl anahtarı ile onda saklanmış olan ilahî isimleri keşfetmeye çalışalım:

1. Yağmurun varlığı yokluğuna tercih edilmiştir. Yani yağmur damlaları bir süre önce yoktu, şimdi ise var. Bir şeyin varlığını yokluğuna tercih edebilmek, ancak irade sıfatıyla mümkündür. O hâlde yağmuru yapan zatın iradesi olmalıdır. Bu da Cenâb-ı Hakk'ın "**Mürîd**" ismine dayanmaktadır.

2. Yağmurun yapısında iki hidrojen ve bir oksijen vardır. Bu iki elementi bir araya getirerek yağmur tanelerini oluşturmak ise, ancak nihayetsiz bir ilimle mümkündür. O hâlde yağmuru yapan zatın ilmi de olmalıdır. İşte akıl, yağmurun yaratılışındaki hikmete bakarak Cenâb-ı Hakk'ın "**Âlim**" ismini idrak eder.

3. Yağmuru yapabilmek için nihayetsiz bir kudrete sahip olmak lazımdır. Zira yakıcı ve yanıcı iki maddeyi birleştirip su icad etmek, ancak sonsuz bir kudret ile olabilir.

İşte akıl, bunu düşünmekle Cenâb-ı Hakk'ın “Kadir” ismine intikal eder.

4. Yağmur tanelerini birbirine değdirmeden yağdırabilmek, ona nice menfaatler takabilmek için hikmet sahibi olmak gerekir. Bunu idrak eden akıl, bunun arkasında Cenâb-ı Hakk'ın “Hakim” ismini görür.

5. Yağmurun bütün eşyaya faydası vardır. Yağmuru yaratan zatın ilminin ondan istifade edecek bütün mahlûkatı ihata etmesi lazımdır. O hâlde Muhit (ihata edici) ve Basir (gören) olmayan, tek bir damlaya sahiplik iddiasında bulunamaz.

6. Yağmuru ihtiyaç sahiplerine göndermek, sonsuz bir rahmetin eseridir. Şefkati ve rahmeti olmayanın yağmuru yaratması mümkün değildir. İşte akıl, böylece Cenâb-ı Hakk'ın Rahman ve Rezzak isimlerini okur.

7. Saydığımız isimleri sahip olabilmek için ilk önce hayat sahibi olmak gerekir. Zira hayatı olmayanın ne iradesi ne ilmi ne kudreti ve ne de diğer sıfatları olabilir. Bunu okuyan akıl, Cenâb-ı Hakk'ın Hayy (hayat sahibi) ve Muhyi (hayatı veren) isimlerini keşfeder.

8. Bütün yağmur taneleri mahiyet itibariyle birbirine benziyor. Bu da hepsinin tek elden çıktığını gösterir. Zira başka bir el karışsaydı, şekillerinde farklılık olurdu. Bu da akla, Cenâb-ı Hakk'ın “Vahid, Ehad, Ferd” isimlerini okutturur.

Diğer bütün hâdiselerin de arkasında hükmeden Cenâb-ı Hakk'ın isim ve sıfatlarıdır. Akıl bu hazinelerde ve definelerde gizlenmiş olan esmâ-i hüsnâyı keşfeder ve her şeyi kitap gibi okur.

Akıl, Cenâb-ı Hakk'ın kâinatta tecelli eden sonsuz azamet ve kudretini, rahmet ve inayetini, lütuf ve keremini müşahede eder ve bir saadet anahtarı olur. Zaten aklın en birinci ve en mühim vazifesi de budur. Cenâb-ı Hak, “...en mübarek, nuranî ve âlet-i tes'id bir hediye-i hikmeti olan akılı...”(1) bunun için vermiştir.

(1) bk. [Sözler, Onuncu Söz, On Birinci Hakikat.](#)